

Стаття надійшла до редакції 21.10.13

Телешун К.О., к. філол. н., асист.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

**ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ В ТУРЦИИ
(на матеріалі торгово-економічної термінології турецького
язика)**

Статья посвящена вопросу нормирования лексического состава турецкого языка в XX веке, в частности анализу планирования терминологического корпуса, очищению его от иностранных заимствований, созданию неологизмов на национальной основе и роли Турецкого лингвистического общества в этом процессе.

***Ключевые слова:** терминология, терминологическое планирование, Турецкое лингвистическое общество.*

Teleshun K.O., Cand.Phil.Sci., Assistant Professor,
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

**TERMINOLOGY PLANNING IN TURKEY (BASED ON TRADE
AND ECONOMIC TERMINOLOGY OF TURKISH LANGUAGE)**

The article focuses on the normalization of lexical structure of the Turkish language in the twentieth century, in particular on the analysis of terminology planning body, purification it from foreign loanwords, creating neologisms on a national basis and the role of the Turkish Linguistic Society in this process.

***Keywords:** terminology, terminology planning, loanwords, Turkish Linguistic Society.*

УДК 811.14'06'367.622

Тищенко О.О., асист., к.філол.наук,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

**ВАРІАНТНІСТЬ ІМЕННИКІВ ЖІНОЧОГО РОДУ – НАЗВ
ОСІБ ЗА НАЦІОНАЛЬНІСТЮ І ТЕРИТОРІАЛЬНОЮ
ПРИНАЛЕЖНІСТЮ В НОВОГРЕЦЬКІЙ МОВІ**

У статті розглянуто еквівалентні пари іменників чоловічого та жіночого роду – назв осіб за територіальною приналежністю в

новогрецькій мові, детальну увагу приділено синонімічним формам іменників жіночого роду, проаналізовано відмінності їхнього уживання.

Ключові слова: граматичний рід, назви національностей і територіальної приналежності, еквівалентні пари чоловічого і жіночого роду, суфіксальний, флективний способи словотворення, іменник.

Іменники жіночого роду – назви осіб за національністю і територіальною приналежністю в новогрецькій мові викликають особливий інтерес для дослідження, оскільки впадає в око значна кількість їхніх синонімічних форм.

Проблеми творення іменників – назв осіб за національністю і територіальною приналежністю присвячено праці Л.О. Родніної, В.П. Олексенка, І.Я. Федірчик.

Мета статті полягає у встановленні іменникових еквівалентів жіночого роду – назв осіб за територіальною приналежністю – до відповідних іменників чоловічого роду в новогрецькій мові, а також з'ясуванні відмінностей між їхніми синонімічними формами.

Виклад основного матеріалу. Характерною ознакою категорії роду в новогрецькій мові є наявність значної кількості синонімічних форм іменників жіночого роду, що позначають осіб. У попередніх дослідженнях [Тищенко 2010, Тищенко 2012] було детально проаналізовано та вивчено синонімічні форми іменників жіночого роду – назв осіб за професійною діяльністю. Проте аналіз словника Г. Бабінїотиса за допомогою методу суцільної вибірки показав, що таке явище вельми поширене й серед іменників жіночого роду – назв осіб за національністю і територіальною приналежністю. У цій статті ми зупинимось на тих іменниках, які позначають назви осіб, що мешкають на певній території Греції.

На основі словника Г. Бабінїотиса було виявлено 128 відповідних пар іменників чоловічого і жіночого роду. Лише 1 іменник чоловічого роду, а саме *ο Αθωνίτης* (мешканець Афону) не мав відповідного іменника жіночого роду. Це, безумовно, пов'язано з тим, що жінки не мають права перебувати на території Афону. На основі проведеного аналізу було встановлено, що іменники жіночого роду – назви осіб за територіальною приналежністю – творяться від відповідних іменників чоловічого роду за допомогою суфіксального та флективного способів словотворення. На відміну від іменників – назв осіб за професією, найпоширенішим способом творення яких є протиставлення за артиклем, цей аналітичний спосіб не є характерним для назв осіб за

територіальною приналежністю, оскільки для таких іменників характерним є чітке розрізнення за статтю.

При суфіксальному способі іменники жіночого роду – назви осіб за територіальною приналежністю творяться лише за допомогою суфікса *-ισσα*: *ο Αδριανουπολίτης – η Αδριανουπολίτισσα, ο Αιγαιοπελαγίτης – η Αιγαιοπελαγίτισσα, ο Αιγινίτης – η Αιγινίτισσα, ο Αλεξανδρουπολίτης – η Αλεξανδρουπολίτισσα, ο Αλοννησιώτης – η Αλοννησιώτισσα, ο Αναπλιώτης – η Αναπλιώτισσα, ο Αναφιώτης – η Αναφιώτισσα, ο Ανδριώτης – η Ανδριώτισσα, ο Αρβανίτης – η Αρβανίτισσα, ο Αστυπαλαιεύς / Αστυπαλαιάτης – η Αστυπαλαιάτισσα, ο Βεροιώτης – η Βεροιώτισσα, ο Γαλαξιδιώτης – η Γαλαξιδιώτισσα, ο Γρεβενιώτης – η Γρεβενιώτισσα, ο Ελλαδίτης – η Ελλαδίτισσα, ο Ερμουπολίτης – η Ερμουπολίτισσα, ο Ημαθιώτης – η Ημαθιώτισσα, ο Ηπειρώτης – η Ηπειρώτισσα, ο Ηρακλειώτης – η Ηρακλειώτισσα, ο Θρακιώτης – η Θρακιώτισσα, ο Ικαριώτης – η Ικαριώτισσα, ο Γιαννιώτης / (книжн.) Ιωαννίτης – η Γιαννιώτισσα / (книжн.) Ιωανίτισσα, ο Καβαλιώτης – η Καβαλιώτισσα, ο Καпπαδόκης – η Καпπαδόκισσα, ο Καρδιτσιώτης – η Καρδιτσιώτισσα, ο Κατερινιώτης – η Κατερινιώτισσα, ο Керυν(ε)ιώτης – η Керυн(ε)ιώτισσα, ο Κεφαλονίτης – η Κεφαλονίτισσα, ο Κιλκισιώτης – η Κιλκισιώτισσα, ο Κοζανίτης – η Κοζανίτισσα, ο Κολωνακιώτης – η Κολωνακιώτισσα, ο Κορφιάτης – η Κορφιάτισσα, ο Κυκλαδίτης – η Κυκλαδίτισσα, ο Κωνσταντινουπολίτης – η Κωνσταντινουπολίτισσα, ο Λαμιώτης – η Λαμιώτισσα, ο Λασιθιώτης – η Λασιθιώτισσα, ο Λειβαδείτης / Λειβαδιώτης – η Λειβαδείτισσα, ο Μακεδόνας – η Μακεδότισσα, ο Μανιάτης – η Μανιάτισσα, ο Μυκονιάτης – η Μυκονιάτισσα, ο Νιώτης – η Νιώτισσα, ο Πειραιώτης – η Πειραιώτισσα, ο Πηλιορείτης – η Πηλιορείτισσα, ο Ποριώτης – η Ποριώτισσα, ο Ρουμελιώτης – η Ρουμελιώτισσα, ο Σικινιώτης – η Σικινιώτισσα, ο Σκιαθίτης – η Σκιαθίτισσα, ο Σκοπελίτης – η Σκοπελίτισσα, ο Σουλιώτης – η Σουλιώτισσα, ο Σπαρτιάτης – η Σπαρτιάτισσα, ο Σπετσιώτης – η Σπετσιώτισσα, ο Στερεοελλαδίτης – η Στερεοελλαδίτισσα, ο Τζιώτης – η Τζιώτισσα, ο Τσακώνας – η Τσακωνίτισσα, ο Турναβίτης – η Турναβίτισσα, ο Φλωρινιώτης – η Φλωρινιώτισσα, ο Χαλκίτης – η Χαλκίτισσα, ο Χιώτης – η Χιώτισσα.*

Лише одна пара іменників твориться за допомогою іншого суфікса, а саме *-αινα*: *ο Λάκωνας / (книжн.) Λάκων – η Λάκαινα.*

Подібно до іменників – назв осіб за професією, іменники жіночого роду – назви осіб за територіальною приналежністю творяться від відповідних іменників чоловічого роду за допомогою флексій *-α, -η*.

Найбільша кількість жіночих утворень представлена флексією -α: ο Αθηναίος – η Αθηναία, ο Αμφισσαίος – η Αμφισσαία, ο Βλάχος – η Βλάχα, ο Δωδεκανήσιος – η Δωδεκανήσια, ο Δωδωναίος – η Δωδωναία, ο Εδεσσαίος – η Εδεσσαία, ο Επτανήσιος – η Επτανήσια, ο Θηβαίος – η Θηβαία, ο Θηραίος – η Θηραία, ο Ιθακήσιος – η Ιθακήσια, ο Καρπάθιος – η Καρπάθια, ο Καστελορίζιος / Καστελορίζιος – η Καστελορίζια / Καστελορίζια, ο Κερκυραίος – η Κερκυραία, ο Κιμώλιος – η Κιμώλια, ο Κυθήριος – η Κυθήρια, ο Κύθνιος – η Κύθνια, ο Κυρηναίος – η Κυρηναία, ο Μαγνήσιος – η Μαγνησία, ο Μαραθώνιος – η Μαραθώνια, ο Μελανήσιος – η Μελανήσια, ο Μεσσήνιος – η Μεσσήνια, ο Μυκηναίος – η Μυκηναία, ο Ναουσαίος – η Ναουσαία, ο Νισύριος – η Νισύρια, ο Πάφιος – η Πάφια, ο Πελλαιός – η Πελλαία, ο Πρεβεζάνος – η Πρεβεζάνα, ο Πύλιος – η Πύλια, ο Σαλονικιός – η Σαλονικιά, ο Σερραίος – η Σερραία, ο Σύρος / Σύριος – η Σύρια, ο Υδραίος – η Υδραία, ο Χαλκιδάιος – η Χαλκίδαία.

Два іменники жіночого роду творяться від відповідних іменників чоловічого роду за допомогою флексії -ι(ά): ο Θιακός – η Θιακιά, ο Κρητικός – η Κρητικιά.

За допомогою флексії -η творяться такі іменники жіночого роду – назви осіб за територіальною приналежністю: ο Αιτωλός – η Αιτωλή, ο Αμμοχωστιανός – η Αμμοχωστιανή, ο Αμοργιανός – η Αμοργιανή, ο Αρτινός – η Αρτινή, ο Αχαιός – η Αχαιή, ο Δραμινός – η Δραμινή, ο Θεσσαλός – η Θεσσαλή, ο Καλαματιανός – η Καλαματιανή, ο Καστοριανός – η Καστοριανή, ο Παζίνος – η Παζινή, ο Σκυριανός – η Σκυριανή, ο Σφακιανός – η Σφακιανή, ο Ψαριανός – η Ψαριανή.

Для іменників – назв осіб за територіальною приналежністю в новогрецькій мові характерна значна кількість співвідносних пар іменників чоловічого і жіночого роду, що мають декілька варіантів. Розглянемо їх детальніше.

Наявність варіантів іменників жіночого роду у парі ο Αντιπαριανός / Αντιπαριώτης – η Αντιπαριανή / Αντιπαριώτισσα пояснюється тим, що серед іменників чоловічого роду також наявна варіативність. Одна пара протиставлена флексійно, за допомогою флексії -η, а друга – суфіксально, за допомогою суфікса -ισσα.

Помітно вирізняється група іменників, де іменники жіночого роду мають декілька форм, серед яких обов'язково існує книжна форма з двома різними наголосами, а у множині вони мають однакову форму: η Ζακύνθια / Ζακύνθια (мн. – Ζακύνθιες), η Τιμβρία / Τιμβρία (мн. Τιμβριες), η Καλύμνια / Καλύμνια (мн. – Καλύμνιες), η Σάμια / Σαμία (мн. Σάμιες), η Σίφνια / Σιφνία (мн. Σίφνιες), η Τήνια / Τηνία (мн. Τήνιες) У парі η Κύπρια

/ *Κυπρία* (мн. *Κύπριες*), яка твориться за подібним зразком, немає вказівки, що це книжна форма. Серед еквівалентних іменників жіночого роду *η Λέσβια* / (книжн.) *Λεσβία – Λέσβιες*, *η Λημνιά* / (книжн.) *Λημνία* / *Λημνιά* – мн. *Λήμνιες*, *Μηλιά* / (книжн.) *Μηλία* – мн. *Μήλιες* книжною є лише форма з наголосом на передостанню і.

В іменнику жіночого роду *η Ναξία* – *Νάξιες* відсутня форма з ненаголошеною *ι*.

Основне протиставлення співвідносних іменників чоловічого і жіночого родів у новогрецькій мові відбувається між нейтральною, книжною і розмовною формами: *ο Ζακ(ν)θινός* / (книжн.) *Ζακύνθιος* – *η Ζακ(ν)θινή* / *Ζακ(ν)θινιά* / (книжн.) *Ζακύνθια* / *Ζακυνθία* (мн. *Ζακύνθιες*), *ο Ιμβριώτης* / (книжн.) *Ιμβριος* – *η Ιμβριώτισσα* / (книжн.) *Ιμβρία* / *Ιμβρία* (мн. *Ιμβριες*), *ο Καλυμνιώτης* / (книжн.) *Καλύμνιος* – *η Καλυμνιώτισσα* / (книжн.) *Καλύμνια* / *Καλυμνία* (мн. *Καλύμνιες*), *ο Κύπριος* / *Κυπραίος* / *Κυπριώτης* – *η Κύπρια* / *Κυπρία* (мн. *Κύπριες*) / *Κυπραία* / *Κυπριώτισσα*, *ο Λέσβιος* – *η Λέσβια* / (книжн.) *Λεσβία* – *Λέσβιες*, *ο Λημνιός* / (книжн.) *Λήμνιος* – *η Λημνιά* / (книжн.) *Λήμνια* / *Λημνιά* – мн. *Λήμνιες*, *ο Μηλιός* / (книжн.) *Μήλιος* – *η Μηλιά* / (книжн.) *Μηλία* – мн. *Μήλιες*, *ο Ναξιώτης* / (розм.) *Αιώτης* / (книжн.) *Νάξιος* – *η Ναξιώτισσα* / (розм.) *Αξιώτισσα* / (книжн.) *Ναξία* – *Νάξιες*, *ο Σαμιώτης* / (книжн.) *Σάμιος* – *η Σαμιώτισσα* / (книжн.) *Σάμια* / *Σαμία* – мн. *Σάμιες*, *ο Σιφναίος* / (книжн.) *Σίφνιος* / (розм.) *Σιφνιός* – *η Σιφναία* / (книжн.) *Σίφνια* / *Σιφνία* (мн. *Σίφνιες*) / (розм.) *Σιφνιά*, *ο Τηνιακός* / (книжн.) *Τήνιος* – *η Τηνιακή* / (книжн.) *Τήνια* / *Τηνία* (мн. *Τήνιες*).

Протиставлення за книжним і розмовним стилем характерне і для інших іменників чоловічого і жіночого роду – назв осіб за територіальною належністю: *ο Θασίτης* / (книжн.) *Θάσιος* – *η Θασίτισσα* / (книжн.) *Θάσια*, *ο Θεσσαλονικιός* / (розм.) *Σαλονικιός* / (книжн.) *Θεσσαλονικέας* / *ο Θεσσαλονικεύς* – *η Θεσσαλονικιά* / (розм.) *Σαλονικιά*, *ο Γιαννιώτης* / (книжн.) *Ιωαννίτης* – *η Γιαννιώτισσα* / (книжн.) *Ιωανίτισσα*, *ο Καστελοριζιος* / *Καστελοριζιός* – *η Καστελοριζία* / *Καστελοριζία*, *ο Κώτης* / (книжн.) *Κώος* – *η Κώτισσα* / (книжн.) *Κώα*, *ο Λарисαίος* / *Λарисινός* – *η Λарисαία* / *Λарисινή*, *ο Πατριнос* / (книжн.) *Πατρεύς* – *η Παтринή* / (розм.) *Παтринιά*, *ο Πιέριος* – *η Πериώτισσα* / *Περία*, *ο Σαμοθρακιώτης* / *Σαμοθρακίτης* – *η Σαμοθρακιώτισσα* / *η Σαμοθρακίτισσα*, *ο Σαντορινιός* / *Σαντοριναίος* – *η Σαντορινιά* / *Σαντοριναία*, *ο Σύμιος* / (розм.) *Συμός* – *η Σύμια* / (розм.) *Συμά*, *ο Τрикалинός* / *Τрикаλιώτης* – *η Τрикаλινή* / *Τрикаλιώτισσα*.

У новогрецькій мові є омонімічна пара іменників *ο Τριπολίτης* – *η Τριπολίτισσα*, що позначає мешканців міста Триполі у Греції, а

також столиці Лівії міста Тріполі. Але для позначання мешканців Греції є ще варіант *ο Τριπολιτσιώτης – η Τριπολιτσιώτισσα*.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Явище варіантності є типовим для категорії роду новогрецької мови. Воно виявляється в нетотожності родових форм, а також у наявності синонімічних форм іменників одного роду. Останнє явище зустрічаємо частіше серед іменників жіночого роду – назв осіб. Однак стосовно іменників – назв осіб за територіальною приналежністю варіантність притаманна й іменникам чоловічого роду. Основна причина цього у «мовному питанні» новогрецької мови, а саме протиставленні книжної і народної мови. Залишки цієї проблеми дають про себе знати і сьогодні, коли значна кількість іменників – назв осіб за територіальною приналежністю мають протиставлені книжну й розмовну форми. Паралельно з ними звичним є існування певної нейтральної форми, яка не має стилістичного забарвлення. Розгляд варіантних форм іменників, що позначають назви національностей становить перспективу подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *Вихованець І.* Теоретична морфологія української мови: академічна граматики української мови / І. Вихованець, К. Городенська; за ред. І. Вихованця. – Київ: Пульсари, 2004. – 400 с.;
2. *Λεξικό για το σχολείο και το γραφείο* / [Μπαμπινιώτης Γ.]. – Αθήνα, 2004. – 1263 σ.
3. *Тищенко О.О.* Еквіваленти іменників жіночого роду на позначення професій у новогрецькій мові / О. О. Тищенко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2010. – Вип.49. – С. 218–222.
4. *Тищенко О.О.* Словотвірна функція граматичного роду в новогрецькій мові / О. О. Тищенко // Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. пр. – К.: Вид. Дім Дмитра Бураго, 2012. – Вип. 39. – С. 347–351.

Стаття надійшла до редакції 21.10.13

Тищенко Е.А., асист., к.філол.н.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ВАРИАНТНОСТЬ СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ ЖЕНСКОГО РОДА – НАЗВАНИЙ ЛИЦ ПО НАЦИОНАЛЬНОСТИ И

ТЕРРИТОРИАЛЬНОЇ ПРИНАДЛЕЖНОСТІ В НОВОГРЕЧЕСКОМУ МОВІ

В статті розглянуті еквівалентні пари іменників чоловічого та жіночого роду – назв осіб за територіальною належністю в новогречеському мові, увага приділена синонімічним формам іменників жіночого роду, проаналізовані відмінності їх використання.

Ключові слова: *грамматичний рід, назви національностей та територіальної належності, еквівалентні пари чоловічого та жіночого роду, суфіксальний, флексивний способи утворення слів, іменник.*

Tyschenko O.O., Assistant Professor, Cand. of Philological Sciences,
The Institute of Linguistics Taras Shevchenko National University of Kyiv

THE VARIABILITY OF THE FEMALE NOUNS DENOTING NATIONALITY AND TERRITORIAL AFFILIATION IN MODERN GREEK

The article deals with equivalent masculine and feminine nouns denoting territorial affiliation, detailed attention is given to synonymous forms of feminine nouns, the differences of their use are analyzed.

Key words: *grammatical gender, nouns denoting nationalities and territorial affiliation, equivalent pairs of masculine and feminine nouns, suffixal, inflectional derivation methods, noun.*

УДК 81'373.21(477):94(38):24

Тищенко К.М., д. філол. н., проф.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

БАКТРИЙСЬКІ ГРЕКИ І БУДДИЗМ У ТОПОНІМІЧНИХ МАРКЕРАХ В УКРАЇНІ

Стаття містить опис, аналіз і коментар до 200 топонімічних ландшафтів України та прилеглих земель з повторюваними ознаками культурних реалій елліністичного часу і буддизму, поширюваного греками з Бактрії, Арахозії та Індії.

Ключові слова: *Україна, топонімічні контексти, еллінізм, Бактрія, Індія, буддизм.*